

Symmetrisk Arkæologi

– kort, enkelt og komplekst

Af Jette Rostock

To attain symmetry is to be attune to the mixture/entanglement of ideas and things and not as it were hold them as separate or to focus on the world for human consciousness or, indeed, to deal with the world-in-itself

<http://traumwerk.stanford.edu:3455/Symmetry/168>

Ifølge Bjørnar Olsen er betegnelsen *Symmetrisk arkæologi* først og fremmest taget i brug for at synliggøre og promovere en teoretisk og analytisk orientering hvor forholdet/relationen mellem mennesker og ting (ikke-mennesker) er i fokus. Og det er især i beskrivelsen og fortolkningen af dette forhold (mellem mennesker og ting) at der advokeres for en symmetrisk position (Bjørnar Olsen 2006) – analytisk er mennesker og ting sidestillet/lige.

Symmetrisk arkæologi er ifølge sine forgangsmænd ikke en ny retning i rækken kulturarkæologi, processuel arkæologi, postprocessuel arkæologi – men en attitude som Michael Shanks ville sige. Symmetrisk arkæologi har ikke været på tapetet i særlig mange år – betegnelsen er i hvert fald vanskelig at spore i publikationer ældre end 2003 (Yarrow 2003, Bjørnar Olsen 2003, 2004 og 2006, Witmore 2004 og 2005, Hicks 2005). Hvilket dog ikke betyder at orienteringen/attituden, der her gives navn, ikke kan være ældre.

Symmetrisk arkæologi er ikke blot opstået ud af ingenting ... der er mange tilløb hertil i postprocessuel arkæologi – Michael Shanks mener fx at meget af postprocessuel arkæologi har den samme symmetriske attitude. Så man kan sige at Symmetrisk arkæologi er en *udløber af* postprocessuel arkæologi (og hvis vi stadig i dag operere med paraplyen post-processuel arkæologi må symmetrisk arkæologi placeres herunder). Symmetrisk arkæologi er dog ikke kun et barn af postprocessuel arkæologi, men har hentet inspirationen andre steder fra bl.a. i Aktør Netværks Teorien (ANT) som blev udviklet (og stadig udvikles) indenfor feltet Social Studies of Science i slutningen af 1970'erne af sociologer som Bruno Latour, Micael Callon og John Law. Så en introduktion til Symmetrisk arkæologi må nødvendigvis også gribe tilbage til denne ...

Med en symmetrisk attitude bliver verden langt mere kompleks og slet ikke så ordnet som vi har været vandt til at tænke den ... med en symmetrisk attitude rykkes der ved de fleste af vore hidtidige opfattelser. I denne introduktion skal vi kigge nærmere på hvordan og hvorfor ... og i det hele taget på hvad der ligger bag Symmetrisk arkæologis slagord som: Symmetrisk attitude, Re-membering Things, There is more to understanding than meaning, Samfund ér ikke, men holdes sammen (i heterogene relationer / hybride kollektiver), We have never been modern.

I punktform

Symmetrisk arkæologi er **ikke en ny retning** i rækken kulturhistorisk-, processuel- og postprocessuel arkæologi, **men en attitude!**

Fødsels-/navngivnings år: 2003 - 2005

Skal synliggøre en teoretisk og analytisk orientering/attitude hvor **forholdet mellem mennesker og ting** (ikke-mennesker) **er i fokus**. Og analytisk er mennesker og ting sidestillet (symmetri).

Nøglepersoner: Bjørnar Olsen, Michael Shanks, Christopher Witmore, Timothy Webmoor.

Udløber af (og "tilhører") Postprocessuel arkæologi.

Inspiration fra: *Aktør Netværks Teori* (ANT) opstået inden for feltet *Sociologi of Scientific knowledge* omkring 1980; og med Bruno Latour som en af foregangsmændene.

I opposition til dem der fremhæver arkæologi som "interpretation".

Slagord: Symmetrisk attitude
Re-membering Things
There is more to understanding than meaning
Samfund ér ikke, men holdes sammen (i heterogene relationer/netværk)
We have never been modern

Nogle andre stikord og navne:

Symmetri
Aktør Netværks Teori (ANT)
Associations/Relationer
Sociology of Associations,
Bruno Latour
Heterogene netværk / Hybride kollektiver
John Law
Mediering
Translation

Lidt af Hvert

til illustration af Aktør Netværks Teori (ANT)

Operation

– at patienten kommer levende fra det skyldes ikke kun en ”dygtig kirurg”! Hvis kirurgen som den eneste aktør skar løs ville patienten ikke overleve – at patienten overlever er resultat af det hybride kollektiv (heterogene netværk) af kirurg, kirurgiske instrumenter, anæstesi-læge, måleapparater, slanger, blod, drugs og mere drugs ... der virker ... og patienten selv, ja han var en overgang svær at adskille fra alle disse ting – han var i hvert fald ikke da uden disse elementer/entiteter, og mere til: lægernes uddannelse, medicinalindustrien og generationer af forskning; fx også 1940-60’ernes opfindelse af plast ... som siden er tilpasset og videreudviklet i medicinalindustrien.

(Organ)transplantation: Havde operationen nu fx været en hjerte transplantation ville vi til det hybride kollektiv måske kunne tilføje en drukken mand i en bil med så og så mange hestekræfter (bilindustrien) der overser et rødt lys; En cyklist der kun ser et grønt lys, bliver trafikoffer. Et hjernedøds-kriterium; En organdonationskampagne nogle år tilbage; En tilladelse til organdonation; At trafikofrets hjerte matcher en ventende hjertepatient; At hjerte og hjertepatient indenfor en overkommelig tid kan mødes (transportmuligheder) – og hertil skal måske tilføjes fx aktører som: et stresset job, en sur kone og en skilsmisse.

Anæstesi-lægens blue drug: At det netop bliver xxx-drug der bliver et virksomt drug i det hybride kollektiv – mens blue drug, der måske kunne have været lige så virksomt som xxx-drug, ikke bliver en aktør; skyldes ligeledes det hybride kollektiv, hvor let tilgængelige fortrykte labels med andre stoffers navne (her xxx-drug) findes, mens blue drugs navn ikke findes på fortrykte labels – læg mærke til at ting er aktører og virker i form af deres tingslighed/materialitet (fortrykte labels). Materialitet har altså en effekt (fx også det at et drug er giftigt blå, som blue drug, får betydning for at det ikke bliver en del af det hybride kollektiv der sikre patientens overlevelse, mens xxx-drug der har en mindre ”giftig” farve vælges (ifølge Peter Faber, Jettes fætter))

Hybride Kollektiver

At patienten overlever afhænger af det hybride kollektiv af **ting** (bil, plastslanger, kirurgiske instrumenter), **mennesker** (bilfører, cyklist, ambulancefører, kirurg, hjertepatient), **biologi** (alkoholens toksiske virkning, blodtyper), **organisationer** (Udannelsessystem – eks. medicinstudiet), **tekster/litteratur** (bøger skrevne og/eller læst), **dyr** (grisene i dyreforsøg med hjertetransplantationer), **opfindelser** (af hjulets opfindelse i stenalderen, af benzinmotoren), **moral** og **tro** (hjernedøds-kriterium, organdonation) – I hybride kollektiver kan altså også indgå noget immaterielt, **ideer** og tro ... på fx spøgelse.

Vores eget lille teori-net

– hvad afhænger dets virke og ”eksistens” af?

Af Almut, Tim, Sune, Trine, Ulla, Mads, Mads, Thomas, Søren, Mette og Jette. Af at Internettet virker og e-mails komme frem, af Tims cykel, af S toget fra Frederikssund, af lokalet oppe på SILA ... Alt dette bliver dog først et hybridt kollektiv (heterogent netværk) hvis der etableres **relationer**, og relationer skal hele tiden, igen og igen (på ny) etableres ... Ligesom vores lille teori-net ikke ér (en essens) – men bliver til i relationer der igen og igen, på ny(e måder) bliver etableret – ér heller ikke samfund. De (relationerne) skal hele tiden gen(ny)skabes.

Samfund – citat fra Latour's *Reassembling the Social* (2005)

“I [Latour] have argued that most often in social sciences, ‘social’ designates a type of link: it’s taken as the name of a specific domain, a sort of material like straw, mud, string, wood, or steel ... For ANT ... the definition of the term [social] is different: it doesn’t designate a domain of reality or some particular item, but rather is the name of a movement, a displacement, a transformation, a translation, an enrolment. It is an association between entities which are in no way recognizable as being social in the ordinary manner.” (Latour 2005: 64)

“For the sociologists of associations [ANT] ... there exists no society to begin with, no reservoir of ties, no big reassuring pot of glue to keep all those groups together...No inertia will carry the show forward. This is why I [Latour] needed to introduce the distinction between ostensive and performative: the object of an ostensive definition remains there, whatever happens to the index of the onlooker. But the object of a performative definition vanishes when it is no longer performed – or if it stays, then it means that other actors have taken over the relay ...” (Latour 2005: 37 - 38)

Mennesket – et heterogent netværk

Og et menneske er ikke en fast essens! ... i mere end et år var Ulla også en metalstang i benet ... og Jette er også briller på næsen og ikke ”rigtig sig selv” (en anden) når computeren ikke virker (en relation svipser et sted) ... Vores lille teori-net (vore hybride kollektiv af ting, mennesker, uddannelsessystem, tanker og teorier) bliver også en del af det hybride kollektiv der igen og igen (også med andre/nye relationer) er/bliver Almut, Tim, Trine, Sune, Ulla eller Jette. Mennesker er hybride kollektiver (af kromosomer, opdragelse, familie og venner, uddannelse, plumper i tænderne, proteser, arbejde, hus/lejlighed og bil, artikler der er skrevet og bøger der er læst) – et menneske er ikke det samme hvis han ikke får vand og føde, hvis han mister sit arbejde eller ægtefællen dør ...

4 principper i en Sociology of Hybrid Collectives

1. Menneskelige samfund er anderledes (end abers). De er gjort af heterogent materiale: Samfund – det sociale – er materielt heterogent.
2. Entiteter – menneske, ikke-menneske og tekst – er ikke faste. De er ikke afgrænsede eller klart separeret fra deres kontekst. De har ikke vel-etablerede grænser. Derimod er de sæt af relationer – fx netværk. Entiteter er sammensatte/sammenførte [compound] realiteter – produkter af sammensat proces [proces and composition].
3. Stumper og stykker af netværk er ikke givet i tingenes orden [the order of things]. Deres form., deres indhold og deres egenskaber er ikke fikseret/fast. Deres identitet opstår [emerges] – og ændrer sig – i trit med interaktion. Objekter – fx mennesker og tekster – er altså processer af transformation, kompromis og forhandling.
4. Aktører er både netværk og punkter – de er både individuelle og kollektiver.

(frit gengivet efter: Michael Callon and John Law 1997:7-8)

”Lakmusprøven”

Latours ”egen” ”lakmusprøve” på om et studie/skrift tilhører ANT:

1. Check the precise role granted to **non-humans. They have to be actors** and not simply the hapless bearers of symbolic projection. .. Any study that gives non-humans a type of agency that is more open than the traditional natural causality – but more efficient than the symbolic one – can be part of ANT.
2. Check the direction the explanation is going in... If the social remains stable and is used to explain a state of affairs, it's not ANT.
3. Check whether a study aims at reassembling the social [ANT] or still insist on dispersion and deconstruction [sidstnævnte ikke ANT].

Bruno Latour 2005:10-11 (forkortet)

NB!

Aktør Nætværks Teori (ANT) = Sociology of Hybrid Collectives (John Law) = Sociology of Associations (Bruno Latour 2005)

Heterogen Netværk (Bruno Latour) = Hybride Kollektiver (John Law)

Problematikker til diskussion

Symmetrisk arkæologi's relation(er) til postprocessuel arkæologi – ligheder og forskelle!

Hvordan skal det forstås at Symmetrisk arkæologi er en attitude – ikke en retning? Og i hvilken forstand kan man sige at Symmetrisk arkæologi både ”tilhører” og er en ”udløber af” postprocessuel arkæologi?

Diskussioner omkring relationerne mellem symmetrisk arkæologi og postprocessuel arkæologi kommer rundt om adskillige interessante problematikker der har at gøre med modernismens dualisme – og dens oppositioner: natur-kultur; struktur-individ; ting-menneske; videnskabelige-populære og past-present ... I postprocessuel arkæologi har man efterhånden, når det kommer til alle disse oppositioner, afsløret at det ikke er så ligetil – måske umuligt – at sætte skel ... at det ikke drejer sig om fx enten samfund/struktur eller individ (således var man i postprocessuel arkæologi allerede fra starten utilfredse med processuel'ernes fokusering på samfunds struktur, og man satte individet på dagsordenen ... inspireret af Giddens og Bourdieu). Og i den forstand kan man vel næsten sige at postprocessuel arkæologi har været i gang med at nedbryde det moderne grundlag som arkæologi hviler på. Symmetrisk arkæologi tager konsekvensen og bryder klart med den moderne dualisme (den moderne tænkning) – eller gør den? Og diskussionerne rør sig på den måde også omkring hvorvidt, og i hvor høj grad, man i postprocessuel arkæologi har/har haft symmetriske attituder? Og hvorvidt Symmetrisk Arkæologi's inspiration i især Aktør Netværks Teori'en bidrager med noget nyt i forhold til det man allerede havde gang i (i postprocessuel arkæologi)?

I Jette Rostocks og Mille Gabriels artikel fra *Arkæologisk Forum* nr.13 fra 2005 ses nogle af relationerne mellem postprocessuel og symmetrisk arkæologi. Og det er den angivne problematik i Michael Shanks 2005: *From a postprocessual to a symmetrical archaeology*. Et foredrag på TAG i Sheffield 2005.

Michael Shanks fokuserer i sit foredrag på den symmetriske attitude (er på en måde ”Beyond post-processuel agendas ...”, men henviser alligevel, i en eller anden forstand, til de sidste 25 års postprocessuelle arkæologi), og kommer slet ikke ind på evt. brud med nogle af de postprocessuelle tiltag. Så det er nok værd at overveje om der ikke også i det postprocessuelle er, eller har været, tiltag som en symmetrisk attitude må bryde med?

Med slagordet *There is more to understanding than meaning* markerer man på symmetrisk arkæologis hjemmeside en slags opposition til dem der mener at interpretation er en cirkel vi ikke kan komme ud af – en opposition til det synspunkt symmetrikerne kalder: *archaeology as "interpretation"* – eller man kunne kalde det en opposition til *Interpretive archaeology* med stort I (I = Jeg). På symmetrisk arkæologis hjemmesiden står bl.a.: ”Thomas' angle on interpretation in archaeology posits an uninhibited subjectivity and the complete embrace of meaning.” (<http://traumwerk.stanford.edu:3455/Symmetry/9>) ...
... Hvad sætter symmetrisk arkæologi i stedet? – *archaeology as performance...*?

En symmetrisk arkæologi – hvad er konsekvenserne?

Hvilke konsekvenser må en symmetrisk arkæologi – et brud med modernitetens tænkemåde – få:

- Hvordan vi kommer frem til den viden vi har/ønsker? – vi må revurdere den arkæologiske proces (vidensproduktion)
- Hvad denne (arkæologiske) viden skal dreje sig om? – vores ”definition” af hvad arkæologi er må revurderes.

Med en symmetrisk attitude rykkes der ved de fleste af vore hidtidige opfattelser ...

En symmetrisk attitude – og en annektering af Aktør Netværks Teori (ANT) – resulterer i en anden (i forhold til den gængse/moderne) måde at se verden på ... det er en ny måde at forstå samfund og det sociale på ... ting og materialitet får en anden status ... hvem og hvad der er aktører omtænkes ... hvad et individ er for en størrelse og hvordan vi skal definere det menneskelige vil som følge heraf heller ikke forblive som det plejer. Tid og rum er med symmetriske briller heller ikke længere så sikre (t placeret) størrelser (som de har været), hvorfor arkæologiens grundlæggende lineære tids- og historieforståelse nok vil krakelerer – måske lide døden? Så hvad vil en symmetrisk attitude betyde for arkæologien: fagets målsætninger (den arkæologiske forsknings mål?), vore emneområder, vores arkæologiske proces og arkæologiens relation (rolle) til resten af verden/samfundet?

Eller er det hele bare crap – en tilbagevenden til gamle kendinger som: positivisme og empirisme?

Er en symmetrisk attitude vejen frem?

Hvis præmissen er at den arkæologiske videnskab (hertil også medregnet dens rolle og relation til det øvrige samfund) skal være (frem)tidssvarende:

- vil en symmetrisk attitude så nu (efter promoveringen 2003-2006) vinde stadig mere frem?
- eller
- er der andre attituder end en symmetrisk der kan være lige så gode eller bedre?

En ting er teori en anden praksis (NB! et a-symmetrisk udsagn, faktisk!)

Man kunne også spørge således: Vil man med en symmetrisk attitude kunne bedrive arkæologi?

Litteratur

Link Symmetrisk arkæologi: <http://traumwerk.stanford.edu:3455/Symmetry/Home>

Callon, Michael and John Law 1997

After the individual in society: lessons on collectivity from science, technology and society.
Canadian Journal of Sociology, v 22 i2, spring 1997:165-182.

Gabriel, Mille og Rostock, Jette 2005

Kapitlet "Aktiv Aktør Ak'Ting" (s.40-42), i artiklen: Teori, whisky og ceilidh.
Arkæologisk Forum nr. 13, 2005:39-44.

Hicks, D. 2005

'Places for Thinking' from Annapolis to Bristol: Situations and Symmetries in "World Historical Archaeologies".
World Archaeology 37 (3), 2005:373-391.

Ihde, D. and E. Selinger (eds.) 2003

Chasing Technoscience: matrix for materiality. Indiana.

Jensen, C.B. 2003

Latour and Pickering: Post-human perspectives on science, becoming, and normativity, in *Chasing technoscience: Matrix for materiality*. D. Ihde and E. Selinger (eds), Bloomington, 2003:225-240.

Latour, Bruno and Woolgar, Steve 1986 (first published 1979)

Laboratory Life. The Construction of Scientific Facts, Princeton University Press 1986.

Latour, Bruno 1993 (first published 1991)

We Have Never Been Modern. Havester Wheatsheaf, Southampton 1993.

Latour, Bruno 2005

Reassembling the Social. An Introduction to Actor-Network-Theory. Oxford University Press 2005.

Law, John 1999

After ANT: complexity, naming and topology. I: John Law & John Hassard (eds.), *Actor-Network-Theory and After*. Blackwell Publishers/The Sociological Review 1999:1-14.

Law, John 2004

After Method. Mess in social science research. Routledge, London 2004.

Olsen, Bjørnar 2003

Material Culture after Text: Re-membering Things.
Norwegian Archaeological Review Vol.37, No.2, 2003.

Olsen, Bjørnar 2004

Momenter til et forsvar av tingene.
Nordisk museologi 2004(2): 27-39.

Olsen, Bjørnar 2006

Ting-mennesker-samfunn. Introduksjon til en symmetrisk arkeologi
Arkæologisk Forum nr. 14, 2006:13-18.

Shanks, Michael 2005

From a postprocessual to a symmetrical archaeology, Foredrag holdt på TAG 2005 i Sheffield, U.K.

Webmoor, Timothy 2005

Mediational techniques and conceptual frameworks in archaeology. *Journal of Social Archaeology* 5(1), 2005:54-86.

Webmoor, Timothy 2006

Lessons From the Real: mediating people-things in a symmetrical archaeology
Foredrag holdt på SAA conference april 2006.

Witmore, C. L. 2004

Four archaeological engagements with place. Mediating bodily experience through peripatetic video. *Visual Anthropology Review*.

Witmore, C. L. 2004

On multiple fields. Between the material world and media: two cases from the Peloponnesus, Greece. *Archaeological Dialogues* 11 (2), s. 133-164.

Witmore, C. L. 2006

Archaeology and modernity, or archaeology and a modernist amnesia?
Norwegian Archaeology Review 39(1), 2006:49-52.

Witmore, C.L. 2006

A past no longer past: Some implications for a symmetrical archaeology.
Foredrag holdt på SAA konferensen april 2006.

Witmore, C. L. 2006 (in press)

Vision, Media, Noise and the Percolation of Time: Symmetrical approaches to the mediation of the material world
Journal of Material Culture 11(3).

Yarrow, Thomas 2003

Artefactual Persons: The Relational Capacities of Persons and Things in the Practice of Excavation. *Norwegian Archaeological Review* Vol.36, No.1, 2003:65-73.